

دید و بازدید

نقدی بر روش سنتی باز دیدهای

کلاسی مدرسه‌های ابتدایی

دکتر مسلم امیری، مشاور مدرسه‌های جوانرود

میدوبسی، سرگروه آموزشی مدرسه‌های ابتدایی جوانرود

معلمان به منظور ارتقای کارکردهای شناختی و عاطفی دانش‌آموزان و اجرای برنامه‌های آموزشی و تربیتی تدوین شده در کلاس‌های درس، نیاز به فضایی امن و به دور از تنش دارند. علاوه بر آن، داشتن کلاسی آرام و فضایی مثبت برای دانش‌آموزان نیز نگرشی را ایجاد می‌کند تا بتوانند خودپنداره‌ی تحصیلی و آموزشی‌شان را شکوفایی را در خود به وجود آورند و در سایه‌ی آن، پیشرفت تحصیلی و زندگی اجتماعی خود را تضمین کنند. در این نوشتار کوتاه که حاصل مطالعات تطبیقی و بر اساس سند تحول بنیادین آموزش و پرورش است، سعی بر این است که تأثیر باز دیدهای مرسوم و سنتی راهبران، کارشناسان و سرگروه‌های آموزشی بر کیفیت یادگیری فراگیران و انگیزش شغلی و آموزشی معلمان دوره‌ی ابتدایی بررسی و راهکار ارائه شود.

کلیدواژه‌ها: باز دید کلاسی، یادگیری، آموزش.

معضلی به نام باز دید

در سال‌های اخیر، حرکتی جهانی در میان محققان و سیاست‌گذاران شروع شده است که هدف آن، مطالعه‌ی عوامل مؤثر در ساخت نظام آموزشی کارآمد، با توجه به مفهوم حرفه‌ای ارتقای معلمان و اجرای اصلاحات، در نظام آموزش و پرورش است. نتایج پژوهش‌ها ظهور ابعاد جدیدی را از مفهوم تدریس معلم در اجرای این اصلاحات آموزشی نشان می‌دهند. گزارش‌های تحقیقاتی حاکی از آن است که انجام تحقیقات طولی و تمرکز غیرمستقیم بر کلاس درس و دوری از حضورهای غیرقابل پیش‌بینی و مستقیم، به‌عنوان باز دید از کلاس‌ها، حتی می‌تواند به دولت‌ها در زمینه‌ی موفقیت در بهبود عملکرد مدرسه‌ها کمک کند. به نظر می‌رسد با حذف باز دیدهای حضوری و کاربرد سبک غیرمستقیم نظارتی مناسب، انگیزش درونی معلمان افزایش می‌یابد، مشارکت کلاسی بیشتر می‌شود و سطح پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان بالاتر می‌رود. متأسفانه در این بین، در نظام آموزشی سنتی کشورمان، حضور راهبران آموزشی، باز دیدهای اعضای گروه‌های آموزشی، نظارت‌های غیرعلمی کارشناسان مرتبط و غیرمرتبط آموزشی و اداری از کلاس‌های درس، به‌خصوص در دوره‌ی ابتدایی، تقریباً به معضلی روزانه یا هفتگی برای آموزگاران ابتدایی تبدیل شده است. این اقدام غیرعلمی که در حال حاضر به گواهی مطالعات آموزش و پرورش تطبیقی می‌توان به جرئت گفت که در بیشتر نظام‌های آموزشی کشورهای پیشرفته‌ی جهان بدین شیوه و روش که در ایران اجرا می‌شود وجود ندارد، به موتوری برای کاهش انگیزش شغلی معلمان، دخالت در سبک مدیریت کلاس درس، ایجاد فشار روانی در معلم و دانش‌آموز و معضلات آشکار و پنهان دیگری در آموزش و پرورش کشور تبدیل شده است. از ویژگی‌های بارز برنامه‌ی نظارت و راهنمایی جدید در کشورهای پیشرفته، برخلاف روش‌های قدیمی، این است که معلم اصلاً زیر ذره‌بین قرار نمی‌گیرد؛ بلکه فقط برنامه‌ها، فرایندها، شرایط یادگیری، ابزارها و تسهیلات و... است که تجزیه و تحلیل می‌شوند. بر این اساس حتی وضعیت دانش‌آموزان در خارج از مدرسه نیز مورد بررسی قرار می‌گیرد.

راهکارها و پیشنهادها

دیدگاه کلی این است که راهنمایان و راهبران آموزشی، به منظور اصلاح وضع آموزشی موجود، باید با معلمان و به کمک آنان فعالیت کنند و از طریق همکاری حرفه‌ای سعی در ارتقای کیفیت عملکرد و رفع مسائل و مشکلات آنان داشته باشند؛ نه اینکه با حضورهای ناگهانی و منفعلانه در کلاس درس، اهمیت فعالیت‌های آموزشی را زیر سؤال ببرند. بنابراین قبل از هر چیز به راهبران آموزشی و سرگروه‌ها و افراد آموزشی بازدیدکننده از کلاس‌های درس پیشنهاد می‌شود از روش سنتی ارزشیابی از فراگیران در کلاس و انتخاب چند دانش آموز و پرسش چند سؤال، برای سنجش سطح یادگیری، فاصله بگیرند و به جای آن با اعتماد کامل به معلمان این مرز و بوم و با عنایت به استقرار نظام ارزشیابی توصیفی و با علم به پایه‌های تخصصی و جوانب این شیوه‌ی نوین، راهکارهایی را که در ادامه بیان می‌شوند، مدنظر قرار دهند و اجرا کنند:

- مطالعه‌ی ضمنی و مختصر اطلاعات فردی و خانوادگی و درسی دانش آموزان، توسط بازدیدکنندگان دائمی، به منظور جلوگیری از اتفاقات نادرست و ناخواسته‌ی عاطفی و درسی برای فراگیران در کلاس‌های درس.
- بررسی پوشه‌ی کارهای دانش آموزان و موارد گردآوری شده در آن‌ها.
- اجرای آزمون‌های کتبی از قبل اطلاع‌رسانی شده در مباحث درسی، به جای حضور اتفاقی و ناگهانی در کلاس درس.
- انتخاب دانش آموزان فعال و دارای انگیزه و با توانایی علمی بهتر توسط معلم و هماهنگ با وی در هنگام بازدید، به جای انتخاب ناآگاهانه و نادرست دانش آموزان.
- توجه به اصول و مبانی ارزشیابی توصیفی؛ مانند پیش‌نیازهای یادگیری مطالب درسی و سطح علمی گذشته‌ی فراگیرانی که مورد سؤال قرار می‌گیرند.
- بررسی و تجزیه و تحلیل مطالب درسی و آموزشی و مشکلات تدریس معلمان، به جای بررسی و تحلیل یادگیری فراگیران.
- استفاده از تقویت‌کننده‌های مثبت مادی و معنوی.
- پرهیز از برخوردهای گزینشی، خشک و نظامی‌مآبانه با معلمان.
- انتخاب راهبران و سرگروه‌های آموزشی از میان نیروها و معلمان با انگیزه و دارای مدارک علمی بالا و مرتبط با آموزش ابتدایی.
- توجه به درس‌هایی مانند هنر، تربیت‌بدنی، قرآن و پرورشی به جای تأکید صرف بر درس‌هایی مانند ریاضیات و فارسی در بازدیدهای آموزشی.
- رصد و پیگیری واقعی پیشرفت‌ها و کمبودها در عمل، به جای تهیه‌ی گزارش‌ها و صورت‌جلسات مصور.
- توجه به اصول تغذیه‌ای، بهداشتی، مالی و حتی ظاهری دانش آموزان و تنظیم انتظارات بر اساس واقعیت‌ها.
- اعتماد به معلم و ایمان واقعی به زحمات آنان علی‌رغم وجود تنگناها و مشکلات مالی و معیشتی.